

# למעשה

## מאמר מרכזי הרב פנחס זרביב

### למה הוצרך לחזור שני פעמים ולומר שמלאכת המשכן אינה דוחה את השבת

צ"ב למה הוצרך לחזור שני פעמים ולומר שמלאכת המשכן אינה דוחה את השבת ואף שכל ענין עשיית המשכן בפרשיות ויקהל ופקודי הם חזרה על הענינים שנתבאר בפרשיות תרומה תצוה וכי תשא, מכל מקום החזרה היא רק על עניני עשיית המשכן, וכמו שכתבו הראשונים (עיין רמב"ן לו, ח) דמתחילה נכתב הצייוו על העשייה ואחר כך את קיום העשייה, או שמתחילה ב' תרומה תצוה וכי תשא כתבה התורה את הצייוו של הקב"ה אל משה, ולאחר מכן ב' ויקהל ופקודי כתבה התורה את הצייוו של משה לכלל ישראל, אבל לענין האזהרה שלא לחלל את השבת בשביל עשיית המשכן, מדוע הוצרכה התורה להזהיר שני פעמים. והרי לא נכללו אזהרות בלא טעם מיוחד. [ואי משום שאזהרה ראשונה נאמרה למשה מפי הבורא, ואזהרה שניה אמר משה לישראל, הרי כל התורה כולה כך היא, שאמר הבורא למשה ומשה לישראל, ולא נשנו אזהרות].

ואולי שני דינים נתחדשו בזה, הראשון הוא מדין עשיית המשכן שאינו דוחה את השבת והיינו דליכא כלל קיום מצוות עשיית המשכן, והשני הוא מדיני שבת שאינה נדחית מפני עשיית המשכן, ויש לדקדק כן בלשונות הפסוקים וד"ק].

אלא ביאר בזה הרב אליהו ברוך פינקל זצ"ל בספרו משלחן רבי אליהו ברוך (פרשת כי תשא) שמובאר בחז"ל (תנחומא תרומה ח) שעצם עשיית המשכן היא כפרה על חטא העגל, ולא רק הקרבת הקרבנות שבו מכפרים, וז"ל המדרש, אמר הקב"ה יבא זהב שבמשכן ויכפר על זהב שנעשה בו העגל, ע"ש, וכ"ה ברש"י בשיר השירים (א, יג) וז"ל, ואמר התנדבו למשכן ויבא זהב המשכן ויכפר על זהב העגל, עכ"ל, הרי שעצם נדבת הזהב מכפרת על חטא העגל, וכע"ז איתא בירושלמי שקלים (פ"א ה"א) לגבי הזהב שבכפורת.

מעתה ניחא מאד, שקודם שחטאו ישראל בעגל, היתה עשיית המשכן רק בתורת קיום המצוה ד'ועשו לי מקדש' (לעיל כה, ח), ואף שאי"ז רק הכשר מצוה, אלא הוא עיקר מצוה כמובאר בתוס' בשבת (קלא, ב ד"ה ושוין) דילפי' מ'ועשו' למצוה על עצם העשייה, מיהו קודם חטא העגל לא היה בזה ענין של כפרה, וממילא לא שמענו אלא במצוה זו שאינה דוחה שבת.

אבל לאחר חטא העגל שנתחדש שיש בעצם עשיית המשכן כפרה, הרי זה כמו מצוה נוספת בעשיית המשכן ושוב היה מקום לומר שתדחה את השבת [וכדאשכחן בכפרה דקרבנות שעירי הרגלים שדוחים שבת ויו"ט], ולכן הוצרכה התורה לחזור שוב על האיסור שאין עשיית המשכן דוחה את השבת אפילו לאחר חטא העגל [ולא ילפי' מקרבנות דכתיב בהו במועדו]. עכ"ה הרב אליהו ברוך פינקל זצ"ל.

ויש להוסיף בזה בהקדים מה שקשה למה נסמכה חטא העגל לשמירת שבת?

בפרשה הקודמת קראנו בתורה על חטא העגל שבני ישראל עבדו עבודה זרה לעגל מזהב והקב"ה ביקש לאבד ח"ו את עם ישראל מן העולם, ומשה רבינו עמד והתפלל והתחנן להקב"ה עד שהקב"ה התפייס וסלח לעם ישראל על חטא העגל, (כ"כ ג"כ הרה"ק הרצ"ו זצוק"ל בס' עין הדעת טוב ריש פר' ויקהל) וז"ל והודיעם כי אין דבר לתקן רק מצות השבת כמ"ש ז"ל על אשרי אנוש יעשה זאת אפי' עובד ע"ז כדור אנוש ושומר שבת מחול לו ולכן התחיל בענין השבת לתקן עון העגל וז"ש אלה הדברים בל' רבים כלו' ענין השבת אע"פ שאינו רק דיבור אחד של עשרת הדברות שקולה היא ככל התורה וככל אלה הדברים שהם עשרת הדברות ובוה ימחול לכם עון וכן אור החיים ריש ויקהל)

ואומרים חז"ל שמשם רבינו שאל את הקב"ה רבונו של עולם מה יהיה הכפרה לעם ישראל על חטא העגל?

אמר הקב"ה למשה רבנו לך ותצווה את עם ישראל שיהיו במצוות השבת כי אמרו חז"ל במדרש (מד"ר פכ"ה, יב) (נדרים ירושלמי פרק ג, הלכה יד): ששקולה שמירת השבת כנגד כל התורה כולה, ובוה יהיה תקנתם על מה שעבדו עבודה זרה בחטא העגל וכפרו בכל התורה.

## מעשה למעשה

סיפר הרב יצחק ברבר שליט"א (הו"ד בכולנו יודעי שמת מטת מסעי תשפ)

### "ישועת ה' כהרף עין"

אבא של אביגיל עוסקת במיפול רגשי, החברות, השכנים ובני המשפחה, כולם מכירים באמונה הצרופה והפשוטה הזורמת בעורקיה, בלהט דיבורה, סוחפת היא את כולם, ונוכחת בהם אמונה ובטחון. עם כלים אלו מטפלת היא בבעיותיהן של נשים הזקוקות לחיזוק בהכנעה, אמונה ובטחון (שיטת הא"ב). מטבע הדברים כשהיא מחזקת אחרים גם היא מתחזקת, ומסיפה חיזוק על חיזוק.

אביגיל נישאה לפני כשנה. בעלה מבני עליה, יושב ולומד יומם ולילה, ואין לו בעולמו אלא תורה ויראת שמים, והוא "אשת חיל מצא", אשתו המסורה לקחה על כתפיה את "המחיה והכלילה", בבוקר היא עובדת מעט בהנהלת חשבונות, ואחרי"צ במעון לפענוט, והכל כדי להחזיק את תקציב הבית שלא יחסר כל בו, ולהסיר דאגה או טריחה מבעלה ששקוע כולו בתורה וחסידות.

לתקופת השנה נולד להם בן, היא עושה את עבודתה וטיפלה ברח הנוול כמצופה מכל "אידישע מאמע". לאחר חופשת הלידה, לא שבה לעבוד בהנהלת חשבונות, היות וזה היה מעט שעות (כ 3 שעות ביום) ולא היה שווה המאמץ למעט שעות שקיבלה. היא העדיפה לחתום אבטלה, ובמקביל חיפשה עבודה מ"ע 3 אחרי"צ אך לא מצאה. במעון המשיכה לעבוד זמנית, עד אשר תמצא מקום עבודה קבוע, אך מכלל ה"קורות חיים" ששלחה למדור "דרושים", לא קיבלה כל תשובה או התייחסות. עם חידותיה של נגיף הקורונה לאריץ והסגר הכלכלי שבא בעקבותיו, נותרה אביגיל ללא שום הכנסה, לא מהנהלת חשבונות, ולא מהמעון, הכסף אזול, האווירה היתה מאד מתוחה ומשדרה פחד ואימה מפני הכאות, היא חשה קושי נוראי מהמצב, וליבה זעק "מאין יבוא עזרי !!"

בזמנים שכאלה פנתה אל אימה, ובקשה להתחזק ולקבל כלים לעבור את המצב מתוך שלושה ורגיעה. שעה ארוכה ישבו השתיים והפנימו כי הכל מידו יתברך, כל אשר מתרחש בעולם, אפילו עלה יבש שנידף ברוח לא עף מעצמו, אלא הכל מהקב"ה הכל יכול, ויכול !!!

לבסוף שאלה אותה אבא "אולי כדאי לעשות השתדלות ולעשות כל עבודה שרק מזהימת?", והיא ענתה מיד "אמא, אני אפילו מוכנה לשמור על תינוקות או פעוטות אצלי בבית, העיקר להביא מעט כסף כדי לכלכל את הבית, ושבעלי יוכל להמשיך ללמוד ברונע, אם זה רצון הבורא, אקבל זאת בשמחה". הן התפללו יחד לישועת ה', ועם עיניים דומעות מתפילה, ותחושת בטחון זקה שבה לביתה, ומיד התיישבו וכתבו מודעות מעוניינות לטפל בתינוקות ופעוטות", ורשמה את כתובתה והטלפון, למחרת צילמה את המודעות והדביקה על הבניינים בשכונה (אחת משכונות ירושלים).

מעודדת ומצפה לישועת ה' חיכתה לטלפונים. ואחרי הצהרים אמנם הגיע טלפון מכיוון בלתי צפוי בכלל. חברתה שעובדת במשרד הנהלת חשבונות אצל אבא, התקשרה ומאללה את אביגיל, את מחפשת עדיין עבודה? (לפני תקופה ארוכה שאלה אביגיל את חברתה, האם יש אפשרות להתקבל לעבודה אצל אבא, אך חברתה ענתה לה, שאינם צריכים ויש מספיק מועמדות). וכשאביגיל ענתה שאכן היא מחפשת עבודה, שאלה אותה חברתה האם היא מוכנה לבוא מחר על הבוקר לעבודה. והיא התקבלה, בלי לראיין אותה, ובלי לשאול שום שאלות.

רק לאחר שנפרדה מחברתה קלטה את שאירע עימה בדקות האחרונות... היא פרצה בבכי על שמחה, הדמעות נגרו מעיניה, "מי פילל ומי מילל... ישועת ה' כהרף עין, ועוד איה ישועה...", התקבלה במקום מישהיא שכבר ילדה לפני 10 ימים (!) ובידוק עכשיו נוכרו לקרוא לה.

שעות העבודה מ 9 עד 3 בדיוק כמו שחלמה, ניתן לה חצי שעה בצהרים לטפל בתינוקה, העובדות כולן הן שומרות תורה ומוצות, זה סעיף שעליו לא היתה מוכנה להתפשר, כולן חברותיה מאותה חצר חסידית, ובנוסף המשרד נמצא מול ביתה, והיא אינה צריכה לצאת לרחוב ולנסוע באוטובוס לחברותיה, כדי להגיע לעבודה. אחרי שהודתה לה' מכל ליבה על החסד והגילוי העצום שבתוך ההסתרה, הרימה טלפון לאימה לספר לה על הגם הגדול. כשסיימה לספר, לא שמעה שום תגובה... היא חשבה שהטלפון נתק

באמצע... אך לא, היו אלה הדמעות שתנקו ועצרו בעדה מלדרב...

ג.ב. כשהגיעה למחרת לעבודה, צוות העובדות לא האמינו שהיא התקבלה לעבודה, כי במשרד ידוע שהמעביד לא מקבל עובדות חדשות. כולן מהצוות ילדו במהלך השנה האחרונה, והמעביד חילק את עבודת היוולדות בין כל העובדות, ולא לקח עובדת ממלאת מקום במקומה. אלא מה, לא המעביד מחליט אלא הקב"ה מחליט, וככתוב: "לב מלכים ושרים ביד ה'... וגם של המעביד הרב פנחס זרביב למעשה

ניתן לשמוע את שיעורי הרב פנחס זרביב שליט"א בקול הלשון 0722741111

## עבודה זרה כנגד כל התורה ושמירת שבת כנגד כל התורה

הקב"ה אמר למשה רבינו יש עבירה אחת בתורה שהיא כנגד כל התורה וזה עבודה זרה (הוריות ח' א) ויש לי מצוה אחת בתורה שהיא שקולה כנגד כל התורה כולה שכל מי שמקיים אותה מעלה עליו כאילו קיים כל התורה כולה והיא מכפרת לאדם כל העונות וזה מצוות שמירת שבת קודש וכן אמר ישעיה הנביא (ישעיה נו, ב) "שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע" ודרשו חז"ל (שבת קי"ח ב) כל השומר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו: "שומר שבת מחללו" אל תיקרי מחללו אלא מחול לו שכל מי ששומר שבת אפילו עובד עבודה זרה נמחלן לו כל עונותיו, וכן אומר הוזהר הקדוש (ח"ב דף פ"ט) שכל מי ששומר שבת כאילו קיים כל התורה כולה.

וכן אמרו חז"ל במדרש (מד"ר פכ"ה, יב) אמר להם הקב"ה לישראל אם תזכו לשמור שבת מעלה אני עליכם כאילו שמרתם כל המצוות שבתורה ואם חיללתם אותה מעלה אני עליכם כאילו חיללתם כל המצוות.

## מדוע הורה התורה לצוות שוב על שמירת השבת?

האור החיים הקדוש (ריש ויקהל שמות לה, א) שואל מדוע התורה חוזרת עוד פעם לצוות על שמירת השבת אחר שבפרשה הקודמת פרשת כי תשא כבר ציוותה התורה על שמירת השבת כמו שנאמר (שמות לא, יג-יד) "אך את שבתתי תשמרו כי אות הוא ביני וביניכם לדרתיכם לדעת כי אני יהוה מקדש לְקָבָם" וכן נאמר ושמרתם את השבת כי קדש הוא לְקָבָם? ומבאר האור החיים הקדוש שהרי ידוע מה שאמרו חז"ל שפרשה זו נאמרה למחרת יום הכיפורים כשירד משה רבנו מהר סיני שאז בישר משה לישראל את הבשורה שהקב"ה התפיס עימם אחר חטא העגל ושמירת השבת באה לכפר על חטא העגל. ויש להרחיב לבאר שהמונה כמו שאמרו שהנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו וכדי שעמ"י ידעו להעריך את השבת ולכן עכשיו שהתוסף כח בשבת גם כן לכפר על חטא העגל לכן התורה שבה וכתבה אותה ובכדי להודיע ולקיר את ערך השבת.

## הפיוזות היא השורש הרע

ויש להרחיב בזה שחטא העגל הוא החטא הכי גדול שעלובה כלה שזינתה וכו' ועד היום אנו משלמים עליו מ"מ התיקון לו הוא שבת המלכה. וגם מה שמבארים איך נגרם החטא על ידי הבהילות וכמו שכתוב בפסוק "וירא העם כי בושש משה לרדת מן ההר" (שם לב, א) שראו שהגיעו שעה שישית, ומשה לא ירד אמרו יותר הוא לא ירד סימן שהוא מת, כי כשעלה משה להר אמר להם לסוף ארבעים יום אני בא! וכסבורים הם שאותו יום שעלה מן המניין הוא, והוא אמר ארבעים יום שלמים, הרי בגלל שדחקו את השעה ולא המתו עוד כמה שעות, עבדו עבודה זרה לעגל מזהב ואיבדו את הכל שהרי אילו היו ממתנים עוד כמה שעות עד שמשה רבינו ירד מן ההר עם לוחות הברית לא היו עובדים עבודה זרה.

וכמו שבמבואר במדרש בראשית רבה (וילנא) (פרשת בראשית פרשה יח ו) [ב, כה] ויהיו שניהם ערומים, אמר רבי אליעזר שלשה הן שלא המתו בשלותן שש שעות, ואלו הן אדם, וישראל, וסיסרא, אדם שנאמר ולא יתבשו, לא באו שש שעות והוא בשלותו, וישראל, שנאמר (שמות לב) וירא העם כי בושש משה, כי באו שש שעות ולא בא משה, סיסרא שנאמר (שופטים ה) מדוע בשש רכבו לבא, בכל יום היה למוד לבא בשלש שעות בארבע שעות, ועכשיו באו שש שעות ולא בא, הוי ולא יתבושו, [ג, א] והנחש היה ערום לא היה צריך קרא לומר, אלא ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו וגו', אמר ר' יהושע בן קרחא להודיע מאי זו חטייה קפץ עליהם אותו הרשע, מתוך שראה אותן מתעסקין בדרך ארץ ונתאוה לה, אמר רבי יעקב דכפר חנין שלא להפסיק בפרשתו של נחש.

## אם יש עיכוב ימתין שיעברו כל החיצים

הבן איש חי מספר מעשה כיהודי ששלחו אותו מארץ ישראל לחוצה לארץ כדי לאסוף תרומות לעניים בארץ ישראל ונסע לחו"ל והיה הולך דרך המדבריות ואסף הרבה מאוד כסף, ואחרי שלוש שנים חזר עם כל הכסף ובדרך שהיה הולך במדבר בא שודד עם רובה ואמר לו או שתיתן את הכסף או שאני ירה בך אמר לו אותו יהודי תיקח את הכסף אבל תדע שהכסף הוא לא שלי אלא שלחו אותי לאסוף כסף לעניים ועכשיו הם יכולים להגיד אני נגבתי את הכסף לכן יש לי בקשה ממך אמר לו מה הבקשה אמר לו תשמע אני יוריד את הכובע שלי ואתה תירה מהרובה שלך כדור אחד כדי שאני יראה להם שאני ניסיתי להילחם עם השודד כדי שיאמינו לי, אמר לו השודד בסדר תוריד את הכובע והינח על הריצפה והשודד ירה ירייה, אמר לו תירה עוד אחד, וירה עוד אחד, אחר כך הוריד את החליפה והניח על הריצפה, אמר לו תירה ועכשיו על החולצה שיראו שניצילתי בנס, ירה השודד אמר לו תירה עוד ירייה אחת, אמר לו נגמר לי הכדורים, אמר לו אה נגמר לך הכדורים נלחם בו, ולקח את הכסף בחזרה וחזר בריא ושלם יחד עם הכסף, כך אומר הבן איש חי הנמשל אם נגזר על אדם גזירה בשמים יעשה תשובה וייתן צדקה וירבה בתפילה וכך הגזירה תעבור על אדם אחר וינצל ולכן שבא על האדם איזה עיכוב ימתין שיעברו כל החיצים וימשיך, והכל יחזור לקדמותו.

הרב הבן איש חי אומר שמתי שבא על אדם צער או קושי שימתין ולא ידחוק את השעה וינסה להילחם בכל כוחו כי אם יעשה בפיוזות יפסיד אלא ימתין קצת ואחר כך הכל יסתדר לטובה.

וכך אומרים רבותינו ז"ל בגמרא בעירובין (דף יג ע"ב) כל הדוחק את השעה השעה דוחקתו, וכל הנדחה מפני השעה נדחית מפניו הרבה, כי פעמים האדם דוחק את השעה בריבוי השתדלויות והוא חושב שכך הוא יחיש וימהר את גאולתו, אך למעשה יתכן שבמעשיו אלו לא די שהוא לא מקרב את גאולתו אלא אף הוא מרחיק את הברכה ממנו ומעכבה מלבוא, לכן הבוטח בה' יתברך ומשליך יתנו על בורא עולם לא תתאחר ישועתו לבוא.

## כל עיכוב שבא הוא ניסיון מהשטן

ושואלים רבותינו ז"ל שלכאורה צריך להבין מה היתה התביעה על עם ישראל? הרי השטן הראה להם את מיטתו של משה שהוא מת?

אלא אומרים רבותינו ז"ל שבכל דבר שאדם רואה עיכוב, ידע שהשטן עומד מאחורי אותו עיכוב ובא לנסות אותו האם יש לו אמונה בבורא עולם? האם יש לו את הכח לעמוד בניסיון? ואם האדם יחשוב בכל דבר שרואה בו עיכוב שהשטן עומד מאחוריו, האדם לא ידאג ולא יהיה בפהד אלא יתחזק עוד יותר באמונה בבורא עולם.

ועם ישראל נכשלו בחטא העגל מאחר שלא עלה בדעתם שמי שעומד מאחורי כל הדבר הוא השטן, והם הלכו והאמינו שמשה רבינו מת ועבדו עבודה זרה, אבל אם היו יודעים שהשטן עומד מאחורי כל הערפל, לא היו נופלים ולא היו עובדים עבודה זרה.

והקב"ה בא בתביעה על עם ישראל, למה לא ידעתם שהכל השטן עשה ע"מ להכשיל אתכם, התביעה על העם הייתה, מדוע לא ראייתם את השטן כאן? למה לא הסתכלתם פנימה מה עומד מאחורי הדברים? זו גם הסיבה שאנו נענשים מחטא העגל – כי אנו עדיין אוהזים מעשי אבותינו בידינו וממשיכים בטעותם, ולא מבינים של עיכוב הוא ניסיון מהשטן.

ואומר רבינו החפץ חיים שלמד מחטא העגל להסתכל על כל דבר שרואה בו עיכוב, שהשטן עומד מאחוריו ובא לנסות אותו, וכך יש לי כח לעמוד בניסיון שמעמיד בפני הקב"ה.

מסופר על רבינו החפץ חיים, שישב בעליית הגג במשך עשרים ושמונה שנים וכתב את ספרו 'משנה ברורה', ובאו עליו באותו הזמן הרבה מאוד צרות, ביתו נשרף, ובנו נפטר, ומסופר שאחרי הרבה צרות בלויה של בנו הצעיר אמר החפץ חיים – דע לך השטן, כל מה שתנסה להפריע לי לא יעזור לך, ואני אמשך בכל מצב לכתוב את הספר משנה ברורה, כי אני יודע שאתה השטן עומד מאחורי כל הצרות שבאו עלי כדי להחליש אותי באמונה בבורא עולם, וכדי שאני אתייאש ולא אמשך לכתוב את המשנה ברורה.

וכן אמרו חז"ל שאברהם אבינו כשהלך לעקידת יצחק ידע שהשטן עומד מאחורי כל הניסיון, וגער בשטן וכך הצליח לעמוד בניסיון.

## מנוחת שבת שלימה - מנוחת הנפש

והתיקון לזה הוא שבת שלמד את את האדם למנוחה שלימה שאתה הוא רוצה בה וכמו שמבאר בשפתיה חיים מידות ועבודת ה' (ח"ב עמ' כ)

את הדרך לקניית מנוחת הנפש נלמד ממנוחת השבת, יום המנוחה. מהי מנוחת השבת? בפשטות זו השביתה מעשיית אחת מל"ט אבות מלאכות ותולדותיהן, אבל באמת מצב זה עדיין אינו מנוחת שבת שלימה - מנוחה רוחנית, כי אם אדם שובת מעשיית מלאכה בשבת, דוקא אז כשראשו פנוי מלחשוב על מלאכתו, הוא מלא במחשבות ותוכניות על כל מה שעליו לעשות בשבת ימי המעשה הבאים. זו רדאי איננה מנוחת השבת המתבקשת והרצויה.

## מנוחת הנפש אינה תלויה במנוחת הגוף

כלל גדול הוא מנוחת הנפש אינה מקבילה למנוחת הגוף, ואף אינה בהכרח קשורה בה ומושפעת ממנה. אמנם יתכן שהמנוחה הגופנית והשביתה מעשיית תשפיע על מנוחת הנפש באופן חיובי, אבל קיימת גם אפשרות הפוכה, שכל זמן שאדם עסוק בסדר יומו ועמל במלאכתו, מחשבתו תפוסה בעסקי יומו, ואילו כאשר גופו שובת ממלאכה באפס מעשה, דוקא אז מתרצצות במוחו מחשבות שונות הטורדות את מנוחתו. נמצא שמנוחת הנפש אינה תלויה בהכרח במנוחת הגוף, אלא היא פעולה חיובית, שהנפש תפוסה ומרוכזת בנושא אחד, ואז היא רגועה ושלימה. כזו היא מנוחת השבת, שהקב"ה ברא את השבת שיש בה שפע של קדושה המרוכזת את האדם ומביאתו למנוחה שלימה, מנוחת נפש - מנוחה רוחנית.

### "ויכל אלוקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה"

וכן כתוב במעשה בראשית (בראשית ב,ב) "ויכל אלוקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה", והוקשה לרש"י מלשון הכתוב ויכל אלוקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה: משמע שהקב"ה עשה מלאכה בשבת אלא שגמר אותה בו ביום, אך בהמשך הפסוק כתוב וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה: משמע שהקב"ה לא עשה בשבת כלום. ועל כן הביא מאמר חז"ל "רבי שמעון אומר: בשר ודם שאינו יודע עתו ורגעיו צריך להוסיף מחול על הקודש", שהרי אפילו חז"ל נחלקו אימתי מתחיל זמן בין השמשות, ובודאי שבני אדם עלולים למעות בזמן שבו מתחילה השקיעה וכדי לצאת ידי ספק יש צורך בתוספת שבת, "אבל הקב"ה שיודע עתו ורגעיו נכנס בו כחוט השערה, ונראה כאילו כילה בו ביום", א"כ לפי פירוש זה באמת הקב"ה כילה מלאכתו ביום השישי, אלא מכיון שגמר בסוף היום השישי, ונדמה שעשה גם בכניסת השבת, לכן כתוב "ויכל אלוקים ביום השביעי".

דבר אחר: מה היה העולם חסר? מנוחה, באת שבת באת מנוחה, כלתה ונגמרה המלאכה". לפי פירושו זה ויכל אלוקים ביום השביעי היינו הקב"ה נגמר את הבריאה בשבת, כי יצר בשבת את ה"מנוחה" שבה נגמרה המלאכה, והבריאה הגיעה לשלימותה. 2. נמצאו למדים מדבריו יסוד גדול, מנוחה אינה על דרך השלילה של אי עשייה, שכאשר הקב"ה פסק ממלאכתו ממילא נתייטה מנוחה, שא"כ זה היה כבר בסיום יום השישי ולא בשבת, אלא שהקב"ה יצר על דרך החיוב בריאה רוחנית - מנוחת שבת, שהיא מרוכזת את האדם ומקילה עליו להגיע למנוחה נפשית שלימה.

### "ועשית כל מלאכתך - כל מלאכתך עשירה"

איך מגיעים למנוחת הנפש בשבת? כתבה לנו התורה (שמות כ,ט) "ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך", והוקשה לחז"ל מהו "ועשית כל מלאכתך", הלא בודאי אין לומר שהוא ציווי לגמור כל המלאכה בששת ימי השבוע, ובודאי אין זו הבטחה לאדם שיגמור הכל, שהרי סוחר המרוד בעסקיו והוא בעיצומה של עסקא גדולה, הרי בהגיע השבת עליו להדל מכל עסקיו למרות שלא הספיק לגמור ולהשלים אותם לפני שבת, ואם אין כאן לא ציווי ולא הבטחה, א"כ היה צריך הכתוב לומר ועשית מלאכתך, ומדוע כתבה תורה ועשית כל מלאכתך?

מתרצים חז"ל (מכילתא והובא ברש"י) "כשתבוא שבת ירא בעיניך כאילו כל מלאכתך עשויה, שלא תהרהר אחר מלאכה", כלומר, באמת אין כוונת הפסוק שבשעה ימי המעשה נגמרות כל המלאכות, אלא התורה נוטת לנו עצת איך להגיע למנוחת שבת, שבהגיע השבת יהיה בעיניך כאילו כל מלאכתך עשויה, שיהיה נדמה לך כאילו סיימת ועשית את כל עיסוקך, וממילא יכולה להיות לך מנוחת נפש מוחלטת. מטבעו של אדם כאשר הוא עסוק באיזה ענין בעסקיו אין הוא יכול להתפנות ולצאת לנופש, כי ראשו עדיין טרוד בעניני עבודתו, ורק כאשר יסיים את הענין יוכל לנוח ולהנפש, כן בבוא השבת הסוחר עודנו טרוד במחשבתו בעניני מסחרו, ובמשך השבת הוא מחכה ומצפה לצאת השבת כדי שיוכל להמשיך, לכן העצה היא שיחשוב כאילו גמר את כל מלאכתו, ומדוע? כדי שלא תהרהר אחר המלאכה, ואף שמעיקר הדין תהיה בשבת מותר (שבת קכ), אבל בודאי כאשר הוא מהרהר בשבת בעניני מלאכת החול אין זו מנוחת שבת שלימה, כי כאמור מנוחת שבת אינה רק אי עשייה של הגוף, אלא בעיקר מנוחת הנפש - מנוחה רוחנית.

### השבת מלמדת שה' הוא העושה - אנחנו רק משתדלים

עדיין צריך להבין, וכי התורה נוטת לאדם עצת שירמה וישלה את עצמו כאילו גמר את כל עיסוקיו, ויתירה מזאת, כאשר אדם עסוק במלאכת החול קשה לו מאד בבוא השבת להתנתק לחלוטין מכל עסקיו מתוך אשליה שסיים את כל מלאכתו. אלא שבשבת יש בכח האדם להתרומם בכובדו ולהגיע להכרה שאכן "כל מלאכתו עשויה", על ידי ההתבוננות במהות השבת המכריזה ואומרת "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר בהם וינח ביום השביעי" (שמות כ,יא), השי"ת ברא את הבריאה כולה, ולא רק ברא בעבר אלא הוא מהווה ומנהיג את כל הבריאה בכל יום ובכל שעה, כאמור "המהדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית", ואמנם בני האדם חיים בעולם המעשה ועוסקים בישומו של עולם, אך עליו לדעת כי באמת אין אנחנו פועלים מאומה, וכל מעשינו אינם אלא פעולת השתדלות גרידא, לקיים את גזירת הכתוב "ביעזת אפך תאכל לחם" (בראשית ג,יט), וכפי שביאר המס"י (פכ"א) "חייב אדם להשתדל איזה השתדלות לצורך פרנסתו שכן גור המלך העליון, והרי זה כמס שפורע כל המין האנושי... אך לא שההשתדלות הוא המועיל, אלא שההשתדלות מוכרה, וכיון שהשתדל הרי יצא ידי חובתו".

עליו לעמוד להגיע להכרה זו שאף שאנו משתדלים, אבל ההשתדלות אינה סיבה וערובה להשגת המבוקש, אלא הקב"ה הוא הפועל והמוצלח דרכנו. כמו שמחובת ההשתדלות לעסוק ברפואה, אך מאידך עליו להפנים בלב את ההכרה שהקב"ה לבדו הוא "בורא רפואות". כך גם בעניני הפרנסה, עליו להשתדל ולעבוד, ועם זאת להכיר שהקב"ה לבדו הוא המפרנס אותנו. זו עבודה קשה לחוק בפנימיותו את ההרגשה שההשתדלות אינה סיבת ההצלחה, וכדברי רש"י מקלם זצ"ל שיהו בבחינת שבור את החבית ושומר את יינה, היינו לעשות מעשים ופעולות של השתדלות ומאידך לא

### הבטחון בסיס למנוחת הנפש

זוהי עבודת הבטחון בה, להכיר שעל אף מעשי ההשתדלות הקב"ה לבדו הוא העושה ונותן לנו את הכל. האדם הבוטח באופן כזה אינו מוטרד ודואג בהווה בשעת העשייה כאשר לתוצאות העתידיות, כי יודע שהתוצאות הן רק בידי ה', ועליו מוטל רק לעשות את ההשתדלות בהווה מתוך ריכוז כל כוחותיו ועיונו לתפקיד העכשווי, ולא להתענין ולהרהר בענינים אחרים. נמצא שמעלת הבטחון היא הבסיס למנוחת הנפש.

### הבחי"ת הניח ברשותנו הבחירה ולא השלמת העשייה

הדברים אמורים גם בהשתדלות בדברים רוחניים, אמנם אמרו חז"ל (ברכות לג:) "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים", חלקו של האדם הוא רק הבחירה וההשתדלות בטוב וברע, אבל ההצלחה בעשיית המעשה בפועל היא בידי השי"ת, כמו שכתב ה"חובת הלבבות" (שער הבטחון, פ"ד, ד) "כי הבורא יתברך הניח ברשותנו בחירת עבודתו והמרותו ולא הניח ברשותנו השלמת המעשה בעבודה ובעבירה" קיום המצוה בפועל היא ביד השי"ת. וכגון: אדם משתדל ומתאמץ ומוציא כסף רב לקנות אתרוג מהדר, וכבואו ליטול את האתרוג ביו"ט נוכח שנפל העוקץ ונפסל האתרוג. ולכן אמרו חז"ל (קידושין ג.) "חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה", מפני שאת חלקו בעשיית המצוה - הבחירה בטוב, עשה בשלימות. לכן כאשר אדם עוסק בתורה ומצוות צריך לדעת שהשי"ת דורש ממנו את ההשתדלות רק בשביל למלא את התפקיד שמוטל עליו ברגע זה, ולא לחשוב בשעת מעשה על התוצאות של מעשה המצוה שעושה עתה, או על תפקידים רוחניים אחרים שמוטלים עליו בומונים אחרים.

### "הגרי"ם: טאן און ניט אויף טאן"

היסוד האמור שעל האדם רק לעשות, ואילו תוצאות המעשה אינן תלויות בו. יובנו על פי אימרה של הגרי"ם זצ"ל. "אמענטש דארף טאן און ניט אויף טאן" [וכן "טאן און ניט אפ טאן, טאן און ניט נאך טאן"] היינו, בין בגשמיות בין ברוחניות מוטלת עליו חובה לעשות, אבל התוצאה וההצלחה של מעשיו אינן מחובת האדם ואף אינן בידו כלל אלא אך ורק בידי השי"ת. ממילא בשעת העשייה עליו לחשוב רק איך לפעול בצורה הטובה ביותר, ולא לחשוב כלל על התוצאות ["טאן און ניט אפ טאן", עלי לעשות עם כל הלב ולא רק כדי לצאת ידי חובה ולהפטר מהעשייה, "טאן און ניט נאך טאן", עלי לעשות בגלל שאני צריך לעשות ולא בגלל שהשני עושה לכן אני מחקה אותו ועושה כמוהו].

### "האומר ויכולו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית"

כאמור, בשבת בה נבראה המנוחה, ויש בה נשמה יתירה שהיא תוספת רוחנית הנותנת לאדם אפשרויות יתירות לעליה, יש בכוחו להתעלות ולהתרומם ולהגיע להכרה שעליו מוטל רק התפקיד והחובה להשתדל, ואילו ההצלחה והתוצאות הן רק ביד השי"ת, אשר ברא הכל כפי שכתוב בפרשת "ויכולו", והוא שממשיך לחיות הכל בכל רגע. כאשר אנו עושים את ההשתדלות מתוך ההכרה והכוונה הרצויה, ע"י אנו נחשבים כשותפים להקב"ה בבריאת העולם. זו היא כוונת חז"ל (שבת קט"ט): "כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכולו - שבאמירתה הוא מתחוק באמונה שהקב"ה ברא ונברא הכל - מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית", כלומר, השותפות היא ההכרה שהקב"ה לבדו הוא הפועל והעושה, ואנחנו ממלאים את החיוב שלו ועושים רצונו בהשתדלותנו.

### בשבת כל מלאכתו עשויה ואינו מהרהר אחר המלאכה

מי שמגיע להכרה זו בשבת, הוא חש באמת כאילו כל מלאכתו עשויה; כבר ביאר מו"ר הגרא"א דסר"ל זצ"ל כשאמרו חז"ל 'כאילו' אין הכוונה לאשליה או לדמיון בעלמא, רק שבמבט שטחי הדברים אינם דומים, אבל המעמיק להתבונן רואה שאכן כך הוא הדבר, כי אע"פ שאדם מפסיק באמצע מלאכתו בגלל בוא השבת, אבל הרי תפקידו הוא רק ההשתדלות והוא אינו מחולל את התוצאות, ואת תפקידו עשה בנאמנות ובשלימות בששת ימי המעשה, ובכך יצא ידי חובתו, טבעו של האדם שגם בהיותו במצבים קשים הוא אינו שליו ומייסר את עצמו כאשר יו של הרגשה שלא עשה מספיק ויכל לעשות יותר, אבל אם יודע שיצא ידי חובת ההשתדלות שלו, כי אז גם אם לא הצליח להשיג את מבוקשו הוא שליו ושלם עם עצמו בידעו שעשה את מה שהיה מוטל עליו כרצונו. לכן בכניסת השבת הוא חש ומרגיש כל מלאכתו עשויה; ומגיע למנוחת הנפש ולרגיעה ושלוה מוחלטת שאינו מהרהר אחר המלאכה.

### השפעת השבת על כל ימי השבוע

כאשר באה השבת באה עמה המנוחה, ע"י הרגשת הקדושה וההתבוננות באמונה שהכל פועל הקב"ה, והאדם רק ממלא חובת ההשתדלות, וע"י קדושת השבת הוא יכול להרגיש ביתר שאת את ההכרה שהוא מצדו כבר עשה הכל, ואין כל תועלת במחשבות על עניני החול של העבר והעתיד, כי בין כה וכה ההצלחה לא תלויה בהן, ולכן הוא במנוחה שלימה מלחשוב עליהן, כל מעיניו בשבת בכל רגע ורגע נתונים לתפקיד הרוחני המוטל עליו ברגע זה, במלוא הריכוז במחשבה ודיבור בתורה ומצוות קדושת השבת.

אמנם בשבת מפאת קדושתה קל יותר להגיע להכרה זו ולהתנהג על פיה, אבל השבת היא מקור הברכה והקדושה והיא צריכה להשפיע הכרה זו על כל ימות השבוע, להרגיש בכל רגע ורגע מימות החול שיש לעשות רק את רצון הבורא ברגע זה, מבלי לחשוב כלל על דברים אחרים, ואפילו כשעוסקים בנושא מסוים יש לעסוק ולהתמקד אך ורק בו ולא לעסוק מה היה בעבר ומה יהיה בעתיד. כגון: בשעת התפילה כשעומד האדם בברכת אתה חונן עליו להתרכז ולחשוב רק במילות הברכה בלבד, ולא לחשוב או מה הרהר בברכת גבורות או מה יקש ויחשוב בברכת רפאנו. לכן אמרו חז"ל (זוהר ג, כט.) שתלמיד חכם נקרא שבת, כי כל השבוע הוא בבחינת שבת, מפני שהוא תמיד שקוע בתורה וברוחניות ולא דואג ומהרהר על דברים אחרים, כך היא גדרה של המעלה החיובית וההכרחית לעבודת ה' - מנוחת הנפש.

## הרב חיים בן המנו שליט"א

(לה-א) "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל, ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צויה ה' לעשות אותם, ששת ימים תיעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש..."

בפרשתנו משה מקהיל את כל ישראל למחרת יום הכיפורים, מיד לאחר רדתו מחר סיני והמצווה הראשונה שהוא מצווה אותם היא שמירת שבת, ומיד לאחר מכן הוא מצווה אותם על מלאכת המשכן, ורש"י מפרש (לה-ב) שהסיבה שהקדים אזהרת שבת לציווי מלאכת המשכן, לומר שאינו דוחה את השבת, כי היינו חושבים שבשל מעמדו של המשכן, ובשל העובדה שבמשכן מקריבים קורבנות גם ביום שבת, אז כמו שמוטר להקריב קורבנות בשבת, אולי גם יהיה מותר לבנות את המשכן בשבת, ובפרט שהתורה אומרת "ששת ימים תיעשה מלאכה" ודרשו חז"ל נאמר תיעשה מלאכה ולא תעשה מלאכה, ללמדך שכאשר עם ישראל היו מתחילים את העבודה, הייתה העבודה נעשית מאליה, עם זאת "וביום השביעי יהיה לכם קודש".

הציוויים והאזהרות על שמירת השבת חוזרים ונכפלים בתורה פעמים רבות, וגם בתחילת הפרשה הזו העוסקת במצוות הקמת המשכן, התורה מוצאת לנכון לחזור ולהדגיש את חובת מצוות שמירת השבת, והשאלה האם ישנו קשר בין מצוות שמירת השבת לבין מצוות מלאכת המשכן? ועוד, רבותינו אומרים שמתחילת התורה ועד סופה אין אף פרשה שנאמר בראשה "ויקהל" אלא זו בלבד, מדוע? ובפרט שכל ישראל היו כבר מרוכזים במדבר, ומהו העניין בכך שמושה הקהיל אותם? גם ננסה להבין מדוע בפרשת כי תשא נאמר למושה קודם ציווי המשכן ורק אחר כך עניין שמירת השבת, ואילו בפרשתנו הוקדמה אזהרת השבת לציווי מלאכת המשכן?

על הפסוק (לא-ג) "אך את שבתותי תשמורו" מפרש"י אף על פי שתהיו רדופים וזריזים בזריזות מלאכת המשכן, שבת אל תדחה מפניה, מלאכת בניית המשכן שלא הייתה בנייה רגילה, שהרי מדובר בבניית משכן שבו אמורה לשרות השכינה, ואמרו חז"ל (ברכות נה.) על בצלאל שפיקד על מלאכת המשכן, ידע בצלאל לצרף אותיות שבהם נבראו שמים וארץ, ולכאורה לשם מה הייתה נחוצה ידיעה זו בבניית המשכן? אלא משום שמלאכת המשכן מקבילה לבריאת שמים וארץ, וכביכול אותם האותיות בהם השתמש הקב"ה לברוא את העולם, היו נחוצות לו לבצלאל בבניית המשכן, כדי שהמשכן ימלא את ייעודו.

בעל שפתי חיים, מביא את דבריו של רבי שמשון רפאל הירש זצ"ל, האומר שבניית המשכן על ידי עם ישראל הייתה היצירה האמיתית היחידה שהאדם מסוגל ליצור בעולם, והכוונה שכל יצירה הנעשית "יש מ-יש" אינה יצירה אמיתית אלא חיבור חומרים הקיימים בעולם, אבל בניית המשכן ע"י ישראל הייתה היצירה היחידה האמיתית שהאדם מסוגל ליצור בעולם, כי בני ישראל כאשר בנו את המשכן, הם בנו "יש מאין, (או אין מ-יש)", הם לקחו חומר גשמי, ובנו מקום להשראת השכינה הרוחנית, שהשכינה הרוחנית ביחס לגשמיות נקראת "אין", וידועים דברי השל"ה על הנאמר "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד, כלומר בניית המשכן יצרה מקום להשראת השכינה, בתוך כל אחד ואחד, וזוהי יצירה של "אין מ-יש".

כך כאשר הקב"ה ברא את העולם, בראו "יש מאין" כלומר כל החומרים גשמיים הכוללים דומם צומח חי ומדבר, שנבראו בעשרה מאמרות שהם רוחניים, וכתב הבית יוסף (אוה"ח רמ"ב) שהשבת שקולה כנגד כל המצוות, והמעם מפני שהיא מורה על ההשגחה וחידוש העולם שנברא בשישה ימים, ועל התורה שהיא מהשמים, והשבת היא אות בין עם ישראל לקב"ה, ואם המשכן מהווה הכנה ליצירת האמצעים להשראת השכינה, הרי שהשבת היא עצמה השראת השכינה, והיא מקשרת את כלל ישראל לקב"ה, ומביאה את האדם לידי אמונה וביטחון בקב"ה, לכן נאמר, "ששת ימים תיעשה מלאכה", כדי להשריש את האמונה בכך שכל ההצלחה שיש לאדם במעשה ידיו, הכל הוא מאת יתברך, ולא בבחינת "כוחי ועוצם ידי", שהאדם עושה בעצמו.

יותר מזה הגמ' (שבת י:) אומרת על הפסוק (לא-ג) "לדעת כי אני ה' מקדישכם" במה מקדישכם? אמר לו הקב"ה למשה, מתנה טובה יש לי בבית גניו ושבת שמה, ואני מבקש ליתנה לישראל, לך והודיעם, ומאידך הגמ' במסכת (ברכות לג:) אומרת אמר רבי חנינא משום רבי שמעון בר יוחאי, אין לו לקב"ה בבית גניו אלא אוצר של יראת שמים, שנאמר (ישעיה לג-ו) "יראת שמים היא אוצרו" ולכאורה קשה מחד כתוב אין לו לקב"ה בבית גניו אלא, והכוונה רק יראת שמים בלבד, ומה עם השבת? אלא חייבים לומר שהשבת ויראת שמים היינו הך.

נמצא שגם המשכן וגם השבת שניהם מקדשים את ישראל, והופכים את גוף האדם להיות מרכבה לשכינה, המשכן על אף שלא זכינו לראותו או מבינים איך הוא משרה קדושה, אבל השבת איך? כותב החזון איש שההרגל מקהה את רגש ההתפעלות, וזהו טבעו של האדם, כאשר האדם מתרגל גם בדברים העוצמתיים והמרגשים ביותר, כאשר הוא מרגיל עצמו בהם ההתרגשות נעלמת, כך שלדוגמה אם היה לנו יום כיפור פעם בשבוע היינו מתרגלים ליום זה, ולא היינו מרגישים את החשמל את ההתרגשות את הקדושה את ההוד וההדר של היום המיוחד הזה, יום השבת מעלתו גדולה ועצומה, אך משום מה מאחר ואנו פוגשים אותו פעם בשבוע, המעמד המיוחד של השבת לצערנו נשחק עם הזמן.

תפקידה של השבת בעולמו של היהודי לרומם אותו ולהגביה את שיעור קומתו לפסגות רוחניות, וזאת על ידי החובה המוטלת עליו ביום השבת, אומר המדרש, אמרה תורה לפני הקב"ה ריבונו של עולם, כשיכנסו ישראל לארץ, זה רץ לכרמו וזה רץ לשדהו ואני מה תהא עלי? אמר לה הקב"ה, יש לי זוג שאני מוזוג לך, ושבת שמו, שהם בטלים ממלאכתם לעסוק בך, כך שכדי לזכות ולהפיק את המירב ממעלות השבת יש לנצל אותה לעסק התורה, כדברי הירושלמי "לא נתנו שבתות וימים טובים לישראל אלא כדי לעסוק בהם בתורה".

ובמסכת שבת (קיד) כל המשמר שבת כהלכתו, אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש - מוחלים לו, שנאמר, "שומר שבת מחללו", אל תקרי מחללו אלא מחול לו.